

índex

- 02 **Editorial**
- 03 Corrupció a les Illes Balears **Lluís Ballester**
- 04 Prebes de cirereta
- 05 Salvant Es Trenc: Ses Covetes **Toni Alorda**
- 08 Construcció d'una cooperativa política **David Abril**
- 09 Per què un moviment feminista? **Lourdes Martín Clemente**
- 10 Plataforma d'associacions de pensionistes i jubilats **Jaume Bonet**
- 11 30D Important manifestació sobiranista **Maties Bennàssar**
- 12 Reflexions sobre l'espai socio-sanitari a Mallorca **Ignasi Gàlvez**
- 15 Retallades en cooperació **Pere Polo i Juan L. Rodríguez**
- 16 La comunitat educativa s'autoorganitza **Josep Valero**
- 18 Entrevista a **Maria Bonnín Cortes**
- 21 Que torna Berlusconi! **Miquel Àngel Maria**
- 23 Contra la indecència la paraula i la mirada **J. Jesús Camargo**
- 24 Reflexió sobre la proposta de Gallardón **Salvador Colomer**
- 26 Els dits greixosos d'Stalin **Miquel Àngel Llauger**
- 27 Treballadors, sindicalistes i clandestins **Lila Thomàs i Andreu**

editorial

Es tanca un 2012 amb més de 95.000 persones sense feina a les Illes Balears, sense comptar els treballadors i treballadores fixos discontinus que cada vegada són cridats a treballar menys mesos, substituïts per noves formes d'explotació flexible gràcies a la darrera reforma laboral impulsada pel PP. Un 2012 on les desigualtats han crescut també com mai, i la pobresa empeny a milers d'illencs a emigrar.

El que és pitjor no són les xifres, sinó allò que hi ha darrera d'elles: la manca absoluta de perspectives de futur, de sortida d'una crisi que com es clama al carrer, és cada cop més evident una estafa.

Ni la re-centralització de les estructures de l'Estat, amb episodis absurds com la supressió de les mancomunitats quan més falta fan per preservar les inútils diputacions, ni l'atac a la sobirania i el dret a decidir dels pobles de l'Estat espanyol, no serviran per sortir d'una crisi profunda que és econòmica, social i política i que posa en evidència que cal canviar i ja les regles del joc.

El clam de la recent manifestació de 30-D ho resumia de forma clara: ni espanyolisme, ni capitalisme.

Per això, és obvi que 2013 serà també un any de lluita per la dignitat i el futur de totes i de tots, i des de l'esquerra política i social hauríem de treballar també perquè fos un any en què siguem capaços de semblar esperança. Esperança en forma d'alternatives concretes de canvi, d'articulació de noves xarxes de solidaritat horitzontal i de complicitat entre el progressisme polític i el de la societat civil, que ha de deixar enrere la lògica de la competència i el *txiriritisme*.

L'enemic és, com a la dictadura, cada cop més evident, i no està entre nosaltres, entre la gent d'esquerres. Només construint projectes comuns des de la lluita compartida demostrarem que unes altres Illes i un altre món és possible, i que allò important és ser a devora dels oprimits, dels exclosos, de la gent a qui han robat la feina, la casa i el futur, per construir amb ells el canvi cultural, social i econòmic

que desterrí d'una vegada per totes aquest temps de política criminal dictada per la troika i executada pels hereus de la dreta més rància d'aquest país.

Que 2013 sigui un any en què ens reapropriem dels nostres somnis, perquè per canviar és necessari que puguem imaginar un escenari diferent.

l'ull crític

Corrupció a les Illes Balears

Lluís Ballester

Professor de la UIB.

Des de l'inici de la democràcia sabem moltes coses sobre la corrupció. Abans ens sabíem menys, però era tan o més freqüent entre els franquistes i els seus amics com ho ha estat després. Ara la coneixem una mica millor i fins i tot hi ha jutges que s'atreveixen a fer la seva feina. Però, si tots els casos de corrupció fossin coneguts, els jutges no sabrien per on començar.

Podrien començar per tots aquells polítics de la dreta que han fet lleis per tal que els promotors immobiliaris es poguessin enriquir, destrossant el patrimoni de tots i totes. D'aquests en coneixem molts. En els darrers temps hi havia tant diners a repartir que no calia mirar prim perquè n'hi havia per a tots els seus amics. Van fer servir els doblers públics sense seny i pensant que no veurien el final. Amb l'únic propòsit d'aconseguir la reelecció aquí tot valia i les obres es podien inaugurar dues o tres vegades, perquè sortir a la foto donava molts vots. Tot el que es demanava –encara que no servís per a res i no tingués ni cap ni peus- es concedia perquè donava beneficis. Les obres públiques sense cap sentit, com el Palma Arena o el Metro subaquàtic, quant han costat realment?

És clar que, a canvi, aquests mateixos partits de la dreta han rebut doblers per anar guanyant les eleccions (qualque vegada no els hi ha sortit bé), i han pogut col·locar en els seus consells d'administració, o en els d'empreses participades, a dotzenes d'ex-dirigents o militants fidels. El cas Over Marketing és el darrer d'una llarga llista i no és el més destacat.

Podríem seguir per jutjar –i castigar- els responsables dels bancs que sabien molt bé el que feien. Sabien que, un cop enriquits ells, podrien anar-se'n cap a casa amb les butxaques plenes que aquí ningú els demanaria responsabilitats de cap mena.

Podien regalar préstecs a qui sabien que no els podrien tornar perquè algú enterraria l'últim mort i, si no es podia enterrar, ja se'l menjarien els voltors, que per això són aus carronyeres de la mateixa família que ells.

A la nostra escala, qualque dia haurem d'analitzar què va passar a Sa Nostra.

Gràcies a tot això, els bancs espanyols es van convertir en els més rendibles de d'Europa, just, això sí, en la mateixa mesura que situaven l'economia de l'Estat entre les més vulnerables del planeta. A la nostra escala, qualque dia haurem d'analitzar què va passar a Sa Nostra.

Al sistema financer molts van fer trampa i tots van estirar més el braç que la màniga. Amb una única diferència: que uns sabien perfectament el què feien i eren ben conscients de la gran estafa que estaven fent i els altres –els que eren enganyats- acceptaven els préstecs sense ni adonar-se que allò era impossible de retornar i, a més, en temps de crisi que molts veien a venir i anunciaven clarament. Però, els responsables la van negar fins la nit anterior... i aquí no passava res i tractaven els que denunciaven el model econòmic (capitalisme immobiliari-financer) de catastrofistes.

A les Illes hi han hagut molts irresponsables, molts dirigents polítics de la dreta amb visió de curt termini i menyspreu per les classes populars, el medi ambient, el patrimoni cultural, etc. Aquí s'ha deixat fer i s'ha induït a una modalitat de robatori pensant que tot quedaria impune. ■■■

Per exemple, al Govern Matas, ens sobren els dits d'una mà per dir els alts càrrecs que no varen fer irregularitats. Però recordem que no és dolent el que fa malament les coses, sinó també el que les deixa fer. En aquest camp no hem patit només nosaltres aquesta irresponsabilitat política, l'actual ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, deia el 2003: "no existeix una 'bombolla immobiliària' (...) el concepte de bombolla immobiliària és una especulació de l'oposició que parla insensatament de l'economia del totxo i oblida que la construcció és un sector fonamental per a l'economia del país i en el qual treballen prop d'un milió de persones" (El Mundo 2 octubre 2003). I qui més tard seria ministre d'Economia, Pedro Solbes, afirmava que els que auguraven el risc de recessió per aquesta causa "no saben res d'economia" (El País, 11 de febrer de 2008). I el governador del Banc d'Espanya que havia col·locat el PP, Caruana, es passava per l'arc del triomf la denúncia dels seus inspectors que el 2006 li assenyalaven formalment que no es feia res davant d'un endeutament creixent i molt perillós de la banca espanyola.

encara ens insulten quan denunciem aquesta manera de fer política, aquest sistema econòmic corrupte

Com diu Juan Torres López, Catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat de Sevilla i membre del comitè científic d'Attac, els dirigents d'un i altre partit negaven el que fes falta, per molt evident que fos per a la resta dels ciutadans, per tal de deixar que els banquers i els grans empresaris de la construcció literalment fessin els seus negocis absurds.

I ara ja fa uns anys que tot això ha esclatat i encara ens insulten quan denunciem aquesta manera de fer política, aquest sistema econòmic corrupte. Així i tot, la dreta continua negant l'evidència i aplicant una política que ens enfonsa encara més. Tenen la cara de dir que a la llarga hi sortirem guanyant.

Potser ha arribat el moment d'aconseguir que aquesta política sigui interpretada per la població com el que és: la font de tota la corrupció econòmica i social. Ha arribat el moment de demanar comptes a tots els qui la impulsen i fer-los fora. A veure si d'una vegada per totes podem fer net. És un desig d'any nou, però no tenc moltes esperances que es pugui complir. **F**

prebes de cirereta

Per què volen tornar a les policies dels temps feixistes?

Per què hi ha tants polítics candidats al títol d' "Alí Babà"?

Per què no ens diuen si és més lladre qui roba o aquell que li consent i en treu guany?

Per què ens volen fer creure que no té res a veure l'ètica privada amb la pública?

Per què, posats a fer anacronismes ridículs, el Bisbe Murgui no va aconseguir que el Papa coronàs emperador el President Bauzà?

Per què no obrin el procés de canonització a tots els personatges que ha defensat i salvat D. Rafel Perera "Creu pro Ecclesia et Pontifice"?

Per què el President Bauzà necessita tapar-se amb els altres espanyols per semblar millor?

Per què els fruits "del Bosque" provoquen caguetes?

Per què hem d'esperar res de bo dels altres ministres i consellers si els de cultura mostren així el llautó?

Per què a ningú se li ha ocorregut que els discursos del President Bauzà siguin fets seus?

Per què tenen la barra de seguir prometenent si encara no n'han complert ni una?

Per què a la Casa del Rei encara no han entès l'adagi "les paraules volen, els exemples arrossegueuen"?

Per què el President Bauzà no va saber respondre a la nina que li demanà per què els polítics tenien cotxes de franc que els duien allà on ells volien i els malalts han de pagar per anar a l'hospital?

Per què no ens diuen què li oferiren les autoritats a la Mare de Déu de la Salut (la llengua, la bossa, la justícia, el territori, la vergonya...) i quina salut li demanaren?

Per què no s'explicita el concurs de mèrits de certs clergues mallorquins de cara a l'episcopat?

Per què el President, en lloc d'oferir una bossa d'aliments per als pobres, no els ofereix el BOIB, com és la seva obligació?

Salvant Es Trenc: Ses Covetes

Toni Alorda

**Diputat PSM-IniciativaVerds-Entesa
i més per Menorca**

Les recents interlocutòries del Tribunal Superior de Justícia ordenant la demolició dels 68 apartaments il·legals de Ses Covetes abans de 15 de maig de 2013, culminen una lluita llarga per protegir Es Trenc. És una fita històrica de l'ecologisme: no debades Es Trenc és una de les joies de la Corona, de la Corona de Mallorca, i, per tant, de tota la Mediterrània. Guanyarem "Salvem Es Trenc", hem guanyat "Salvem Ses Covetes" i guanyarem "Salvem Sa Ràpita"... però no sense esforç.

La llicència que empara aquells mamotretos és de fa 20 anys. Ha estat una lluita desigual en la qual la dreta ha malbaratat doblers públics, de tots, en plets per defensar la urbanització, ara hauria de tornar cada centímetre. Però fem-ne un breu repàs:

Les Normes Subsidiàries de Campos de l'any 91 declararen els terrenys com a sòl urbà, per "consolidació", una figura perversa de crear "falsos urbans", a partir del llogaret de Ses Covetes, que havia sorgit a vorera de mar, entre Es Trenc i Sa Ràpita, en terrenys de la possessió de Torre Marina, a finals del segle XIX com a lloc d'estiueig de famílies benestants. Unió Campanera (hereva de l'extinta UCD) havia abandonat els anys 80 la urbanització de Es Trenc i maldava ara per crear aquesta urbanització a primera línia. Per fer-vos una idea, en aquell moment, l'ajuntament de Campos té 6 regidors d'UC (el Batle és Guillem Mas), 5 d'AP, 1 del PDP i 1 aperiudat regidor del PSOE.

L'any 92, un batle del PP, Sebastià Roig, que s'havia presentat en la candidatura única que aquell any havien fet PP-UM (i en la que s'havia integrat UC), atorgà la llicència municipal d'obres a Marina Ernst SA per a la construcció d'un complex residencial de 68 habitatges, piscina i bar-restaurant. Les obres comencen i s'embalen, sobretot a partir que GOB i PSM posam un recurs administratiu. El PSM havia obtingut 3 regidors en les eleccions del 91 i havia mantingut una ferma oposició al projecte i són ells, i els 3 consellers al Consell de Mallorca els qui signen el recurs per part del PSM (la composició del Consistori era 9 PP-UM, 3 PSM, 1 PSOE).

El recurs es basava en què els terrenys no eren urbans a l'entrada en vigor de la llei de Costes, i, per tant, n'havien quedat afectats i eren in edificables. De fet, Torre Marina no tenia la condició de sòl urbà en el Pla General de Campos (1974), i no estaven inclosos en la delimitació de sòl urbà de 1987 (una delimitació, tanmateix, anul·lada el 89). Per paga, s'havia dat el cas que els tribunals ja havien declarat que els terrenys no eren urbans... a petició dels seus propietaris... per no haver de pagar contribucions especials (sentències de 1987 i 88).

La llei de costes és de 29 de juliol de 1988 i entra en vigor l'1 de gener de 1989. La llei és molt poruga amb els excessos que amenaçaven la costa, però és potent pel que fa a projectes futurs (vint i tres anys després, la seva rellevància és indiscutible i torna estar d'actualitat perquè molesta al PP). La llei estableix que els terrenys no urbans tindran una servitud de protecció in edificable de 100 metres des de la línia del domini públic i així ho havia advertit la Demarcació de Costes a l'ajuntament quan tramitava les NNSS, però ni l'Ajuntament ni el Consell no en feren cas.

L'Ajuntament, caparrut, ni tan sols contestà el recurs administratiu contra la llicència d'obres i deixen passar el temps. Les obres continuen. GOB i PSM anam als tribunals... i demanam la suspensió de les obres... Tot el procés recorda molt el de l'Albarroco...

Quedeu-vos amb una idea: és una victòria on hi té una paper decisiu la direcció jurídica del misser Agustí Cerveró.

És aquest un altre moment decisiu: el jutge demana que, si volem la suspensió, els recurrents hem d'avaluar els possibles perjudicis que pugui reportar a la promotora. Estam prou segurs de la posició jurídica, però parlàvem de molts de doblers: pels perjudicis en les obres i, sobretot, per l'eventual benefici que podria haver tengut la promotora per un parell d'anys sense acabar les obres. El jutge "només" ens exigeix dipositar un aval per 20 milions de pessetes, però no és que responguéssim fins a 20 milions, que, essent molt, és el que és, sinó de qualsevol quantia que pugessin les eventuais pèrdues de la promotora... I ho feim: 10 milions el Gob, amb la signatura d'alguns dirigents, 10 milions el PSM amb la signatura de càrrecs públics i de partit. No sé si tractar-los de valents o d'irresponsables... però (permeteu-me que ho digui tot i ser-ne un) crec que els podem estar agraïts. Les obres s'aturaren. I els anys passaven... engreixant l'amenaça. ■■■■

Mentrestant, en resposta a un dels arguments del recurs, l'Ajuntament publica les NNSS, les podeu consultar al BOCABIB de 14 de maig de 1994, tres anys després de la seva aprovació. Aquí, el GOB obri un altre front: impugna la declaració de sòl urbà que feien les NNSS, i el Consell de Mallorca (quan canvia el govern, l'any 95), li dóna la raó. La propietat i l'Ajuntament recorren l'acord del Consell als tribunals.

L'any 96, just després de les eleccions generals, la Ministra en funcions, Cristina Narbona, té un moment per signar la delimitació del domini públic, és l'Ordre Ministerial de 23 d'abril de 1996, que fixa la servitud als 100 metres, abastant els 68 apartaments. Era obligat, certament, però n'hem vistes tantes i de tan rares, que no hi ha dubte que aquest dia férem una passa de gegant. L'Ordre Ministerial fou recorreguda als tribunals per l'ajuntament i la promotora.

Aquestes són les tres causes principals, n'hi ha d'altres. Quedeu-vos amb una idea: és una victòria on hi té una paper decisiu la direcció jurídica del misser Agustí Cerveró. Resumint la peripècia judicial, en el front de la llicència, la Sala (i després el Suprem) no varen entrar al fons: condemnaren l'ajuntament de Campos... a contestar el recurs administratiu que havíem presentat GOB-PSM. Això sí, va retornar els avals (quin alè!). Així que l'ajuntament va haver de contestar el recurs... i el va denegar. Haguérem de presentar nou plet que guanyam a Palma, el maig de 2007. Amb el canvi de govern municipal, no és recorrida i esdevé ferma.

La delimitació de costes va ser confirmada per l'Audiència Nacional (són quatre sentències de 2001 i 2002) i el Suprem (la darrera de 2006).

Però quedava la de les NNSS contra l'acord del Consell que dava la raó al GOB. En aquesta es va guanyar a Palma, en una sentència que deixava establert que els terrenys no podien declarar-se urbans perquè no estaven consolidats, però el Tribunal Suprem, l'any 2006, va anul·lar aquella sentència per motius formals, considerant que el GOB havia presentat el seu recurs administratiu fora de termini l'any 94. No entra en el fons. A aquesta sentència s'ha aferrat el PP i la promotora per defensar que els terrenys són urbans (ja que així les declaren les renascudes i, per tant, vigents, NNSS de 1991), i que, per això, calia arxivar l'execució de la sentència sobre la llicència.

L'ajuntament de Campos ha de demolir els 68 apartaments perquè és el responsable d'haver concedit una llicència nul·la de ple dret

La interferència de les dues sentències del Suprem es dirimeixen en incidents d'execució de la sentència que havia anul·lat la llicència i n'enreden l'efectiva execució, i així arribam a les interlocutòries definitives d'enguany, en les quals el jutge precisa ja el full de ruta i rebutja tots els recursos possibles. I diu:

1.- L'ajuntament de Campos ha de demolir els 68 apartaments perquè és el responsable d'haver concedit una llicència nul·la de ple dret (sense perjudici de què repeteixi part del cost als qui consideri que hi tenen alguna responsabilitat).

2.- La sentència sobre les NNSS no afecta l'execució, ni afecta a la condició de no urbans dels terrenys ("es tan cierto que las Normas Subsidiarias de 1991 estaban vigentes en 1991 y que aún hoy no han sido expulsadas del ordenamiento jurídico como también lo es que la previsión que en ellas se contiene en cuanto a la clasificación de los terrenos del caso es ilegal")

3.- L'ordre d'execució ni és recurrible ni es pot al·legar que és d'impossible compliment perquè ha passat el termini per fer-ho.

4.- L'òrgan responsable de l'execució davant la Sala és el Batle de Campos. Si l'incompleix, la Sala actuarà en conseqüència...

5.- Abans de 15 de gener de 2013 ha d'haver entrat en el registre del Tribunal la documentació del projecte de demolició, prèvia adjudicació del contracte corresponent.

6.- Abans de 15 de març de 2013 ha d'haver entrat en el registre del Tribunal la documentació d'inici de les obres de demolició.

7.- Abans de 15 de maig de 2013 ha d'haver entrat en el registre del Tribunal la documentació de la finalització de les obres de demolició i restitució completa dels terrenys a la situació anterior a l'inici de les obres llicenciades el 1992.

El jutge rebutja que no hi hagi prou temps, com al·legava l'ajuntament i li recorda que és "una medida que no se aleja de la señalada ya en alguna otra ocasión y caso, donde, por cierto, también se pretendía evitar aduciendo supuestos -y pavorosos- inconvenientes de tiempo" (diria que pensa en el Pont des Riuet).

8.- El jutge renya l'ajuntament perquè "la petición de que tratamos no ya es que sea extemporánea, que a todas luces lo es, sino que ha de concluirse que el Ayuntamiento de Campos realiza esa petición al Tribunal en fraude de ley o fraude procesal". I el condemna en costes. Quantes costes ha hagut de pagar l'ajuntament de Campos pel mal cap del PP? El jutge fins i tot apunta "la complicidad del Ayuntamiento de Campos con la promotora de la licencia". No perdem de vista que Marina Ernst va fer fallida enmig del procés i que, actualment, el principal propietari és el pare de l'actual Batle de Campos, Sebastià Sagreras, Peixet (...)

Amb l'ordre judicial cobren sentit moltes hores i cobram coratge en d'altres fronts. Un d'ells, a l'altra banda d'aquell arenal, a la partió de l'ANEI i LIC de Es Trenc: l'amenaça d'un macrohotel i camp de golf a Sa Ràpita. El PP no s'aturarà. En la darrera al·legació al Tribunal, el Batle deia que no era prudent esbucar quan els terrenys "podrien tornar ser declarats urbans". El jutge ni li contesta, però el PP apunta intencions, les quals, per cert, segueixen anant contra la llei de costes (fins i tot en la redacció del nou projecte de llei).

Gabriel Company ha arribat a qualificar de "capritxos" del PSM la protecció de Es Trenc, en referència a indemnitzacions recents, en seu parlamentària. Es Trenc! La mítica batalla per evitar les 6.000 places que s'hi pretenien els anys 80, una urbanització avortada, després d'una gran mobilització, per una de les primeres lleis del nostre Parlament (1984). L'actual PP fins i tot renega d'una protecció de la qual en bravejava tothom, tothom.

Ens volen fer tornar arrere, però la història els hi deixarà a ells. Els bucs de Ses Covetes cauran; i, darrere, el paradigma d'un desenvolupisme tronat. Torres més altes han caigut. Mira per on, que els catalans, dels xalets, en diguin torres, potser ens il·lumina l'exegesi del text d'Isaïes: "El dia que s'esfondraran les torres (...) el Senyor embenarà les ferides del seu poble i el curarà dels cops rebuts" (Is 30, 26-30).

Si mentre contemplau Cabrera des d'Es Trenc, reflexionau sobre les polèmiques que els han envoltat, vos serà impossible concloure que tots els polítics són iguals.

Avançam en la construcció d'una cooperativa política balear d'esquerres i ecologista.

David Abril

Coordinador IniciativaVerds

La idea de fer una cooperativa política d'esquerra verda respon sobretot a dues qüestions: primer, el territori insular se'ns queda curt a l'hora de plantejar de terminats temes: necessitem "amics" a altres nivells (interinsular, estatal, europeu...); segon, necessitem formes noves d'articular la col·laboració política, i no tot ha de passar per la uniformitat de fer un sol partit, o una federació o confederació, i la idea de cooperativa (que s'aplica a empreses socials i treball en equip) ens sembla la correcta per plantejar aquesta nova mena de col·laboració. Urgeix fer-ho malgrat les dificultats, perquè el moment històric corre el risc de deixar en no res la democràcia, l'Estat del benestar, els drets socials i les llibertats.

L'espai polític de l'esquerra verda és divers, però està més o menys definit a cada illa: hi ha Eivissa pel Canvi, Els Verds de Menorca/Equo i IniciativaVerds, grups locals que defensen valors equivalents, com Alternativa per Pollença, i altres. Però el que hi ha cada cop és més gent que no vol passar pel sedaç d'un partit o un referent per implicar-se o fer feina, i per això cal ser flexibles. Juntar per ventura tot allò que sona a alternatiu (que és una manera de definir-nos: els que volem plantejar i ser alternativa) és tasca difícil, però si més no hem d'intentar aglutinar el màxim de gent possible. I això no es fa, com varen resoldre altres fa uns dies, afirmant que "nosaltres som Syriza i no fa falta cercar res a fora de la pròpia organització". Just el contrari del que aquí pretenem amb la idea de la cooperativa.

Es tracta d'un espai, el de l'ecologisme i els valors alternatius, que és pertinent i pot ser rellevant a nivell de representació política, però que en aquests moments, només té representació a Mallorca, via IniciativaVerds (i indirectament a través de la nostra coalició amb el PSM i Entesa).

En paral·lel... cal cercar la col·laboració amb altres espais polítics afins. Òbviament, l'espai d'esquerra verda pot coincidir amb altres partits en moltes coses: d'entrada, amb totes les esquerres, ja sigui amb el PSOE (encara que sigui per fer oposició al PP i les seves polítiques) o amb EU (que ja hem dit que és reticent a unitats que no passin per ells com a element aglutinador); però sobretot, amb l'esquerra nacionalista representada pels companys de la federació del PSM, que té el valor afegit que es defineixen també com a forces d'esquerres i ecologistes.

De fet, a Mallorca ja tenim el precedent de la col·laboració i complementarietat d'aquests dos espais, el de l'esquerra verda (IV) i el de l'esquerra nacionalista (PSM i Entesa, que el proper febrer es fusionaran en un sol partit). Aquesta coalició mallorquina ja és la tercera força a nivell parlamentari, però és vertaderament una pena és que sigui només mallorquina. L'espai i les forces que el poden representar també hi són presents, a Menorca i a Eivissa, i el sentit comú ens duu, malgrat les inèrcies i resistències, a col·laborar.

En definitiva... Es tracta d'anar fent allò que deien a "La bola de cristal": tot sol no pots, però amb amics, sí. Som conscients i estem orgullosos del que defensam, però necessitam fórmules político-electoral que ens permetin aplicar aquests principis, i que passen per projectes unitaris possibles.

A nivell d'Estat, és la mateixa fórmula que defensam, conscients que no és ni pertinent ni desitjable articular l'esquerra verda en base a un partit "espanyol". De fet, IniciativaVerds aposta per Equo i en fa part, però cercam i treballam també per espais de trobada amb altres forces polítiques: prioritàriament amb IPV i ICV als territoris de parla catalana, però també amb la CHA, els Ecogaleguistes, Alternatiba a Euskadi, o Primavera Andalus. Creiem que cal tendir ponts entre tots ells, perquè cadascun arrossega amb ells gent que vol canviar les coses en un mateix sentit, però que ho fa amb instruments diferents, d'acord amb les seves respectives realitats.

I en això estem: en mirar d'aportar el nostre granet d'arena en fer possibles unes Illes Balears solidàries, sostenibles i sobiranes, i en construir democràticament un instrument polític que ens permeti fer palanca. Que bona falta fa.

el poble té la veu

Per què un moviment feminista?

Lourdes Martín Clemente

Espai d'Igualtat IniciativaVerds

Reproduïm íntegrament el text del manifest fundacional:

Les Associacions de Dones i Entitats Socials que formem part de la Plataforma d'Igualtat, per afrontar la lluita contra les retallades i la pèrdua de drets de les dones, impulsam un nou agent social, aparcant detalls o formes que ens separen i sense perdre la gran riquesa que té la diversitat del moviment feminista i la creativitat individual i de grup que ens caracteritza, organitzar-nos entorn a un concepte clau que és l'acció, i per això la constitució de **FEMINISTES EN ACCIÓ**.

Feministes en acció, vol ser un agent nou al panorama de la participació en el moviment feminista de Mallorca per sumar, per atreure, per posar la intensitat en el que és essencial i per demostrar que en temps d'emergència social, les dones ens unim per tenir una sola veu i actuar en defensa del que hem aconseguit aquestes darreres dècades.

1- Per una societat igualitària sense discriminació per a les dones, mitjançant la lluita col·lectiva i coordinada contra la societat patriarcal, amb compromís i implicació, amb l'objectiu de treballar en xarxa, sense limitacions a la participació, amb preses de decisions democràtiques, basades en l'idearia feminista.

2- Per uns Serveis públics que garanteixen els drets socials. Un sector públic degudament finançat és el millor aliat dels nostres drets. Les retallades en sanitat, educació, dependència i serveis socials no són neutres. Afecten de manera especialment greu les dones, ja que incideixen en sectors molt feminitzats i per tant solen implicar més feina personal i menys feina remunerada.

3- Pel Dret a decidir sobre el nostre cos, sexualitat i maternitat. Reivindicam un avortament lliure, gratuït i dins la sanitat pública. Defensam totes les opcions sexuals i totes les opcions de família.

4- Per una Educació pública, laica, de qualitat, gratuïta i coeducativa. Que s'incloguin en el currículum escolar i en els plans d'acció tutorial l'educació per a la igualtat, l'educació afectiva-sexual i la prevenció i resolució pacífica de conflictes. La base de la coeducació està en el reconeixement i valoració de les aptituds, les capacitats i les conductes al marge de la seva vinculació sexe-gènere concret.

Ens manifestam en contra de que escoles que segreguin l'alumnat per raó de sexe estiguin sostingudes amb fons públics.

5- Per la paritat, presència pública i visibilitat de la feina i del paper de les dones. Que garanteixi la participació i presa de decisions de les dones dins tots els àmbits de la societat.

6- Per mantenir i millorar la normativa i els pressuposts per prevenir i combatre la violència contra les dones. Respecte aquest tema, ens manifestam absolutament en contra de la supressió del terme "Violència de gènere" del codi penal. Volem recalcar que aquest terme és fonamental per visibilitzar aquest fenomen social i no podem permetre torna enrere en cap dels avanços conquerits.

Respecte a la introducció dins del "avantprojecte de reforma del codi penal" de la mediació com a mida per condicionar la suspensió de la pena, ho consideram del tot inacceptable perquè no hi cap cap tipus de mediació dins d'aquesta situació i posa en risc a la víctima, a la vegada que minimitza l'acció violenta del agressor.

7- Dins la imatge i publicitat: tolerància zero davant els estereotips sexistes, patriarcals i homòfobs.

8- Per l'ús del llenguatge no sexista en tots els àmbits de la societat, com un element fonamental per modificar la desigualtat social i transformar la societat patriarcal en la que vivim.

9- Per aconseguir que les administracions duguin a terme polítiques amb perspectiva de gènere com eix transversal.

10- Per la co-responsabilitat real entre dones i homes. La presència activa de la dona dins l'àmbit familiar i laboral no pot ser mai un obstacle per la seva promoció professional, ni pot suposar un condicionant de la seva salut. Per tant ens manifestam a favor d'una co-responsabilitat que permeti la presència de la dona en tots els àmbits de la societat. **F**

el poble té la veu

Plataforma d'associacions de pensionistes i jubilats.

Jaume Bonet

Portaveu de la plataforma

El novembre passat es va constituir la Plataforma d'Associacions de Pensionistes i Jubilats de Mallorca, integrada, de moment, per la secció de pensionistes i jubilats de CCOO, la d'UGT, la Federació d'Associacions de Pensionistes i Jubilats CAIB, l'associació Padrines i Padrins Flautes i l'Associació Jubilats per Mallorca, però que roman oberta a noves incorporacions.

La Plataforma d'associacions de pensionistes i jubilats de Mallorca vol ser una eina per potenciar mútuament les accions i activitats de les associacions que la integren i, també, per promoure accions conjuntament.

Ara que és evident l'atac a la democràcia, l'expropiació dels drets laborals i socials dels treballadors i el robatori dels serveis públics de sanitat i d'educació que està perpetrant el poder financer internacional, i escandalosa la desinformació i la mentida promoguda des de la majoria dels mitjans de comunicació; ara que tenim una crisi programada per financers sense escrúpols i consentida per polítics que, o venuts o ineptes, no escatimen milions d'euros ni indults per afavorir els lladres rics; ara, els qui de joves vàrem lluitar per la democràcia, ens vèiem empesos a reprendre aquella lluita.

Els jubilats no hem d'anar a fer feina, no perilla que ens engeguin de la feina i, de moment, tenim uns ingressos que, tot i ésser generalment escassos, semblen més segurs que els de bona part de la població més jove.

Per això des de la plataforma que hem format pensam que una bona manera d'exercir la nostra solidaritat i de mantenir-nos actius i útils, és gastar el nostre temps en escampar veritats i combatre mentides, en defensar els drets dels jubilats però també els de la resta de la població en situació més vulnerable, fer propostes d'economia alternatives al sistema neoliberal que ha fracassat, treballar a favor de la justícia en tots els àmbits, defensar la riquesa mediambiental tot defensant allò que ens és més proper (el nostre territori, la nostra salut amenaçada per les toxines de les incineradores, la costa que és de tots i volen entregar-la a l'ús exclusiu de la gent rica que té iots, etc.), defensar la pluralitat lingüística i cultural del planeta Terra tot defensant l'amenaçada i perseguida llengua pròpia dels autòctons de les nostres illes, defensar els drets de totes les persones, residents d'antic o nouvingudes, a una vivenda digna, a una sanitat suficient, a una educació integradora, etc., i l'obligació moral de la societat a millorar les condicions de vida d'aquelles persones que, pels motius que sigui, depenen de l'ajuda dels altres per tenir un mínim de qualitat de vida.

La unió fa la força però la diversitat és més creativa, això volem aconseguir ajuntar amb una estructura de funcionament que no estronqui les iniciatives de cada associació integrada a la Plataforma, que a més a més les potenciï fent circular informació entre totes, i que pugui produir accions conjuntes quan convingui **F**

el poble té la veu

30D Important manifestació sobiranista

Maties Bennàssar

Convocada per la plataforma 31-D es celebrà com cada any, la manifestació de la Diada de Mallorca. La plataforma està composta per Arran, Associació Diada de Mallorca, ANC-Mallorca, Endavant, Entesa, Esquerra, Grup Blanquerna, IniciativaVerds, JEN-PSM, PSM-EN, SPEC, SI i STEI-intersindical.

El lema fou **Els Països Catalans decidim: AUTODETERMINACIÓ**. Entorn a 7.000 manifestants, expressaren el seu rebuig al retorn a un model més centralista, i el desig a què se respecti els drets dels pobles a decidir, especialment dels que formen part de l'espai de Països Catalans.

La lectura del manifest unitari, la realitzaren els quatre acusats dels incidents que es produïren a la manifestació de la Diada de fa dos anys. Uns membres del servei d'ordre acusats per la policia anti-disturbis, de ser els causants d'unes destrosses, que varen ser obra de provocadors feixistes. Han estat absolts fa pocs dies. Ells recordaren a la tribuna, a les més de 80 persones, que a hores d'ara estan condemnades per multes, detencions, denúncies injustes i altres mesures de coacció, tan sols per expressar el seu rebuig a les polítiques reaccionàries del PP.

Un manifest on quedà palès, les crítiques a les retallades antisocials i contra la llengua i cultura catalana dels diferents governs del PP. Un manifest a on se valorà el paper de la resposta cívica i ciutadana a aquestes agressions. Un manifest que deixà clar que la lluita social i la lluita pels drets dels pobles, són elements indestruïbles.

Els partits polítics havien acordat no portar les seves banderes. Tan sols les senyeres. Els crits per la independència foren els més abundants. Però crec que no se pot generalitzar que tots els manifestants eren independentistes dels Països Catalans.

Hi havia molta gent present que volia expressar el seu rebuig a les polítiques del PP, i molts de sobiranistes, que estan d'acord amb el dret dels pobles a decidir, però potser són més favorables a opcions federals o confederals en un principi; o sent independentistes, no creuen que l'opció d'una hipotètica independència, es pugui plantejar en primera instància, als Països Catalans.

Va ser una manifestació important. Per analitzar-la seriosament. Especialment per les tendències de fons que se podien detectar. Com és l'important nombre de joves que hi havia i l'entusiasme que portaven. La naturalitat i la normalitat que per ells suposa reclamar la independència. El sentiment de fàstic que fa l'actual govern autonòmic del PP a la majoria de la gent. El record de la gent més veterana, que li sembla que vivim un temps com el del final de la dictadura. Però com em va dir un d'ells al final de la manifestació: “ al manco en aquells temps sabíem que anaven cap endavant, però és que ara, a més a més, sabem que anam cap endarrere... “

El final de festa i les cares de satisfacció dels manifestants al final del recorregut, indicaven que l'esperit de lluita del nostre poble no s'ha perdut i que s'havia donat una bona passa endavant. **F**

què està passant?

Reflexions de futur sobre l'espai socio-sanitari a Mallorca

Ignasi Gálvez

Metge, malalt crònic i membre de Salut Oberta

En l'àmbit sanitari, l'any que ara acaba serà recordat pel *totum revolutum* que el govern del partit popular va causar quan va anunciar el tancament dels Hospitals General i Joan March i per la mobilització de tota la societat contra aquesta mesura. L'estratègia és la que el mateix partit ha seguit a nivell estatal, primer ataquen els serveis públics, després retallen, i finalment, intenten privatitzar. Aquí, es va donar per part de la Conselleria de Salut, una xifra referent al cost per llit dels hospitals esmentats i una xifra d'un altre hospital privat, que era menor. A banda d'això, cap altra informació d'altres indicadors, ni del tipus d'atenció prestada, ni satisfacció dels usuaris, ni de resultats, únicament el cost.

Hom no pot deixar de pensar que és una errada grossa que sigui la mateixa conselleria la que ataquí als seus propis recursos (!), encara que vist el que està succeint a altres indrets de l'estat, ja no és tan sorprenent. Tot per aconseguir l'anhelada eficiència, un terme pansit de tant que l'hem sentit als membres del govern. Tal vegada, el que calia haver fet era obrir una reflexió sobre l'espai socio-sanitari que volem per a la nostra societat al començament del segle XXI, fomentant la participació del professionals, els malats i les seves famílies, i el govern com a garant d'aquest espai, avui més necessari que mai.

Intentarem aportar algunes idees de cara al futur i proposar possibles models alternatius que no impliquin el tancament de centres ni l'acomiadament de treballadors.

Espai socio-sanitari

Els canvis demogràfics a la piràmide poblacional són evidents, l'esperança de vida s'ha perllongat i les persones cada cop viuen més. Les implicacions són que el model d'atenció sanitària ha passat d'un model epidemiològic d'atenció a patologies agudes, a un model d'atenció a malalties cròniques.

Evidentment, quan les persones envelleixen, presenten més malalties que poden generar dependència. Aquesta dependència, si no és atesa com cal pels serveis públics, pot agreujar les esmentades malalties. Per això té sentit parlar d'espai socio-sanitari a una comunitat i un estat com el nostre, on els serveis socials i els sanitaris han estat, tradicionalment, separats i amb estructures pròpies, amb recursos i professionals diferenciats i també amb distintes administracions. Aquesta estructura sembla ser massa rígida si volem atendre eficientment tota la complexitat de situacions que les persones amb patologies cròniques i situacions de dependència presenten. A Mallorca tenim la sort de contar amb dos recursos socio-sanitaris de primer ordre, el Joan March i l'Hospital General.

El paper d'aquests dos centres ha estat ponderat adientment per la societat mallorquina, que ha fet d'allò socialment desitjable, el seu objectiu tant col·lectiu com individual. Tant el Joan March com l'Hospital General poden jugar de cara al futur accions encaminades cap a aquest espai socio-sanitari i que, probablement passin per estendre les seves funcions més enllà dels seus murs, transferint capital humà de cap a l'atenció de les persones amb necessitats sanitàries i de dependència (necessitats socials), mirant de millorar-ne un dels aspectes, el sanitari, per així millorar l'altre(el social).

No es tracta aquí de pontificar receptes de com fer-ho, però és ben palesa la necessitat de definir aquest espai expandint els serveis d'aquests dos centres de cap a la comunitat. A un govern que estigues preocupat per invertir en salut per generar riquesa, no dubtaria en dedicar els recursos suficients per poder dotar aquest espai, incentivant polítiques actives de prevenció i de millora de la salut dels més grans, dotant als centres i als professionals de la suficient autonomia i capacitat per poder atendre les necessitats d'una població cada cop més major. Malauradament no és així. Per generar aquest espai socio-sanitari per ciutadans i professionals, el govern hauria d'esbucar obstacles entre les esferes socials i sanitàries dels serveis públics, establint canals duals entre l'atenció primària de la salut, l'atenció a la comunitat i els centres sanitaris, possibilitant el moviment de recursos d'una banda a l'altre dependent de les necessitats a un moment donat i ajustades a cada cas, a cada persona. En lloc d'això, el govern de l'Estat retalla brutalment el finançament tant de la llei de dependència com els pressuposts de sanitat. ■■■

El govern de les Illes Balears encara hi afegeix més entrebancs quan incompleix el seu programa electoral a on deia que xerraria amb els professionals sanitaris, i decideix tancar els dos hospitals i crear un nou hospital sociosanitari a l'antic Hospital Materno-Infantil de Son Dureta, que també ha incomplet per manca de pressupost (!).

A banda d'això, el govern elimina Gesma i integra els dos hospitals dins l'àmbit dels grans centres de patologies agudes de la nostra illa, just a l'inrevés del que hauria de fer, per què diu que així hi ha una continuïtat entre serveis, per què així (i ja hi tornem a esser), hi ha més eficiència. Això és un plantejament difícil de creure en un context de retallades com les que s'estan produint, a on se deixa a la llei de dependència pràcticament sense partida pressupostària i se retallen recursos i s'acomiaden treballadors dels serveis sanitaris i dels serveis socials. És com tornar al passat, però el problema és que avui en dia ja no és possible el cuidat informal de les persones malaltes i dependents a la casa familiar, la dona s'ha incorporat al mercat laboral (aquesta tasca solia esser duta a terme per dones) i ha augmentat molt el nombre de famílies monoparentals.

Parlar de que la sanitat pública és més cara per l'augment de la població de més edat és falta a la veritat

No es tracta aleshores d'integrar recursos motivats per retallades, ans d'oferir un paquet de serveis integrats adients a les necessitats de les persones, provinguin d'on provinguin els treballadors i els estris necessaris.

Parlar de que la sanitat pública és més cara per l'augment de la població de més edat és falta a la veritat. A pesar d'aquest augment, viure més anys, si se fan polítiques pro-actives de promoció de la salut, no vol dir necessitar un major nombre de llits o tenir més admissions hospitalàries. Si és cert que aquestes persones demanen més episodis d'utilització dels serveis sanitaris, però això és gestionable.

És desitjable una sinèrgia, de cara al futur, entre aquest dos hospitals, els serveis socials, i els malalts i familiars, per oferir un paquet integral de serveis que gestionin aquest augment d'utilització dels serveis sanitaris.

Els centres esmentats anteriorment compten amb equips d'experiència contrastada amb el tractament de patologies cròniques que generen dependència, per què no emprar aquesta experiència a la comunitat, a l'entorn del malalt, mirant de millorar el seu estat i retardar la dependència tot el que sigui possible?

Per què no crear unitats o professionals de gestió de casos, que puguin actuar anticipadament i activament sobre malalts que per la seva patologia, tard o prest necessitaran atenció socio-sanitària? Això sí que és un model de continuïtat de cures a llarg termini i que probablement suposi estalvis importants sense renunciar a la qualitat. No ens hem d'enganyar, les majors necessitats en sanitat i serveis socials aniran, de cada cop més, cap a la gent gran.

Per altra banda, els hospitals poden elaborar plans de cures de malalts que pateixen patologies cròniques i tenen una dependència dels serveis socials. Aquests plans milloren el control de la malaltia i la dependència i donen millor qualitat de vida i, a vegades, major autonomia als pacients

Un govern amb una bona política socio-sanitària, promouria iniciatives per trobar vies de convergència entre el serveis socials i sanitaris, que normalment fan feina amb estructures i incentius separats, més encara davant un problema que s'està agreujant. La solució no passa en cap cas per tancar centres ni acomiadar gent, sinó per facilitar la integració de serveis en la mesura que ho necessiti cada malalt.

Canvis en el perfil de les malalties

Ja hem dit abans que hem passat a un model de cronicitat. El problema no és tant l'augment, com ens volen fer creure (i per això el co-pagament/repagament), si més no l'excessiva rigidesa del sistema per atendre aquest esmentat augment. Són necessàries esmenes que millorin la flexibilitat i els centres socio-sanitaris i tenen molt a dir.

De la malaltia a la pluripatologia

A l'Estat espanyol s'estima que més d'un 25% de la població major de 45 anys, pateix més d'una patologia crònica que requereix tractament. Aquestes necessitats de tractament aniran augmentant a mesura que passin els anys. Un enfocament tradicional tant dels serveis sanitaris com socials per acarar el futur, serà ineficient. De nou es planteja definir l'espai socio-sanitari.

De la malaltia a l'associació entre pluripatologia i dependència

La malaltia agreuja la dependència. La dependència dificulta assolir el tractament de la malaltia. Això genera major necessitat de recursos i més despeses. Una bona gestió per part dels centres millora la qualitat de vida del malalt i aconsegueix estalviar valuosos recursos que es poden destinar a altres malats.

Com ens comparem amb països del nostre entorn?

Mentre que en quan fa al nombre de llits destinats a malalts aguts, no hi ha grans diferències, hi ha un desnivell important en quan al nombre de llits per malalts crònics amb pluripatologia. I el govern volia tancar els dos hospitals (!).

Models que han assolit l'èxit en les cures de les malalties cròniques

Model de cures continuades: defensa una atenció fora dels àmbits tradicionals. Se basa en professionals pro-actius i malats ben informats i actius en tot allò relacionat amb la seva malaltia. S'adapten els recursos al pacient i afavoreix la seva autogestió i participació. El professionals i els centres actuen com a facilitadors.

El model de cures innovadores per malalties cròniques: intenta millorar les cures d'aquests malalts a tres nivells. Familiar i personal (nivell micro), comunitat i organitzatiu (nivell meso), i polítiques sanitàries (nivell macro). S'ha d'actuar a aquests tres nivells ja que estan inter-relacionats. Un model a on els governs i els centres socio-sanitaris son actors principals. L'organització sanitària ha de comptar amb recursos suficients per poder atendre aquests malalts.

Model de cures en continuïtat: dirigit cap a la prevenció, defineix una cadena amb distintes baules i intenta identificar les millors iniciatives per cada una de les baules. Cada nivell necessita recursos diferents que han de ser identificats. S'han de dissenyar mesures adequades per cada grup en quan a prevenció, diagnòstic, tractament i rehabilitació.

Com podem veure a tots aquests models, la participació dels malalts i les seves famílies, així com dels professionals i dels centres, en són part essencial. Hi ha un trànsit bidireccional entre l'entorn habitual del malalt, de la persona, i el centre socio-sanitari. Es posa de manifest la necessària expansió dels centres hospitalaris de malalts crònics de cap a la comunitat.

L'enorme errada d'emprar un criteri exclusivament econòmic per planificar recursos

Com ja ha dit el conseller de salut (tercer de la legislatura) :Complirem amb el dèficit (això està per veure) per què és allò que vàrem acordar amb Madrid. Ja hem vist que les retallades en sanitat, educació i serveis socials, en definitiva, de l'estat del benestar, són de caire ideològic, ja que si hi hagués interès, se poden generar més recursos per evitar aquesta injustícia. Però la realitat és molt caparruda i hi ha unes consideracions ja ben paleses a l'inici d'aquest segle XXI:

- Les necessitats d'emprament dels serveis sanitaris per part de persones amb malalties cròniques, anirà augmentant progressivament al llarg del temps,
- Hi haurà un major nombre de malalties cròniques,
- Hi haurà major nombre de pluri-patologies, això genera dependència.

- Els canvis demogràfics també generen dependència,
- Hi haurà un augment d'utilització de serveis sanitaris i socials,

- Encara hi ha un nombre insuficient de llits dedicats als malalts crònics,

- Els serveis socials i sanitaris estan massa aïllats i tenen estructures massa rígides per fer front a les noves demandes eficientment,

- Les millors polítiques per acarar aquest nou status passen per inventar i facilitar mecanismes per integrar serveis sense retallar recursos, les sinèrgies són necessàries i desitjables. Queda clar que és una situació complexa que es va desenvolupant de forma continuada.

Ens cal crear un espai socio-sanitari sorgit d'una reflexió entre totes les parts. Tancar hospitals, i hospitals que han dut a terme una tasca tan important com el General i el Joan March no pot esser mai solució de res. No dialogar i el que és més greu, improvisar mesures, no dur a res més que a l'enfrontament amb els diferents sectors socials. Hi ha models exitosos d'atenció socio-sanitària que projecten als centres i als seus professionals cap a l'entorn del malalt. Caldrà entendre bé la nostra realitat social i afavorir que els Hospitals Joan March i General puguin expandir el seu paper per acarar el futur en front d'unes demandes que canvien i augmenten. Els ciutadans d'aquestes illes els donarem tot el reconeixement i recolzament necessaris, el nostre futur hi depèn. **F**

què està passant?

Retallades en cooperació

Pere Polo Fernández

Juan L Rodríguez Recipo

ONGD Ensenyants Solidaris

Cooperació STEI. Intersindical

Davant les retallades que s'estan donant tant en l'estat espanyol, com en la resta d'administracions públiques, i referint-nos expressament al territori que ens incumbeix la CCAA de les Illes Balears, el col·lectiu d'entitats i associacions dedicades a la cooperació al desenvolupament no podem quedar indiferents.

Denunciem les retallades socials en tots els àmbits i en aquest cas a les ajudes per a la cooperació al desenvolupament.

És inadmissible i intolerable l'actuació del govern del Partit Popular de la Comunitat Autònoma, que actua amb menyspreu cap a les associacions i ONGD de les Illes Balears així com cap a les associacions i persones dels països empobrits amb les quals treballem.

No podem quedar-nos asseguts davant l'impagament i retard de les ajudes aprovades per la CAIB l'any 2011, encara més si cap, quan es van eliminar amb argücies legals les corresponents al present any 2012 i que per a més inri es planteja ara la desaparició de les ajudes del proper any 2013.

No podem quedar-nos asseguts davant els incompliments dels terminis i compromisos que han realitzat públicament la Direcció general de cooperació i immigració i l'Agència de Cooperació Internacional en els quals reiteradament se'ns anuncia i s'incompleix el pagament de les subvencions ja aprovades, quan els incompliments per part dels ciutadans i les associacions són sancionades de manera immediata.

No podem quedar-nos asseguts tranquil·lament davant els incompliments dels Planes directors de Cooperació ja aprovats.

No podem quedar-nos asseguts davant un esborrany de pressupostos de la CAIB que porten a la desaparició de les polítiques de cooperació al desenvolupament.

No podem quedar-nos asseguts davant l'eliminació del teixit associatiu format per centenars de voluntaris que han permès realitzar un treball en cooperació internacional en defensa dels països empobrits, al mateix temps que treballen a les nostres illes per sensibilitzar sobre els processos de desigualtats socials.

No podem quedar-nos asseguts mentre s'intenta eliminar, una veu crítica contra les retallades socials que viu la nostra comunitat.

No podem entendre que en l'esborrany dels pressupostos de la CAIB es destinin miserablement 700.000 € per a cooperació; tampoc entenem la seva distribució que inclou un director de projectes, quan ni en el 2012 va haver-hi convocatòria ni tampoc, segons ens van confirmar, n'hi haurà en el 2013.

Denunciem la idea plasmada en el present esborrador de pressupostos de la CAIB per a l'any 2013, en la qual es vol donar a entendre que la cooperació per al desenvolupament en època de crisi no és necessària, oblidant la responsabilitat, en aquest cas concret de la nostra comunitat, en l'empobriment generat en altres països pel nostre model desenvolupament incontrolat i tancat.

No podem quedar-nos asseguts davant l'eliminació del teixit associatiu format per centenars de voluntaris

Denunciem la idea que es transmet a la societat balear que no hi ha una altra manera d'afrontar la crisi, quan està demostrat que altres polítiques fiscals poden permetre'ns redistribuir de manera més adequada la riquesa que genera les Illes Balears.

Denunciem que els òrgans de consulta de la cooperació com el "Consell de Cooperació", siguin pura façana per articular i imposar polítiques no consensuades amb els actors de la cooperació.

Denunciem el desmantellament de l'estat del benestar; s'han incomplert tots els mandats i compromisos adquirits i signats per part de la societat i els seus representants amb els quals es van omplir la boca com: Pobresa 0, Objectius del Mil·lenni, Objectiu del 0,7%, Planes directors de cooperació....

Denunciem que les administracions públiques retallin i eliminin convocatòries com és l'exemple de l'Ajuntament de Palma o que no compleixin els seus compromisos amb els Fons de cooperació i solidaritat de les illes deixant-los inoperants. ■■■

construint alternatives

La comunitat educativa s'autoorganitza.

Josep Valero

**President de l'APIMA de l'IES Marratxí i
membre de la Junta de FAPA Mallorca.**

Denunciem l'intent de desmuntar la lluita per a la transformació d'un món social més just.

Denunciem la burocratització de les polítiques de cooperació confonent-les amb la transparència, de les quals les associacions de Balears som defensors a ultrança. Desitjaríem que els controls que se'ns realitzen i amb els quals estem plenament d'acord s'haguessin aplicat a l'administració de les Illes Balears, doncs evidentment, en aquest cas, no haguessin pogut donar-se els excessos urbanístics, finançaments il·legals i corrupcions per la qual tristament és coneguda la nostra societat balear.

Denunciem que com a conseqüència d'aquestes polítiques també s'estan desmantellant les organitzacions als països empobrits i que són receptors de les ajudes; molts d'aquests col·lectius s'havien convertit, en punts de referència per a la defensa dels drets humans, s'havien posat al capdavant de les reivindicacions sobre el dret al territori, s'havien posicionat en la lluita per l'educació pública; aquestes associacions estan al capdavant de les lluites per la sobirania alimentària, pel dret dels pobles indígenes, els drets sindicals, per la defensa dels drets de la infància i de la dona. L'eliminació de l'ajuda al desenvolupament implicarà una reculada de conseqüències imprevisibles en gran part de la població del planeta. **F**

**No a les retallades en cooperació per
al desenvolupament.**

Que es compleixin els compromisos adquirits.

El 28 de novembre va ser una gran jornada reivindicativa en el món de l'ensenyament. A Mallorca 123 centres, de 36 municipis i amb una participació en torn de les 10.000 persones, digueren prou a les retallades en el sistema educatiu.

Però el més important, al meu parer, és que per primera vegada, varen ser activitats organitzades pel conjunt de la comunitat educativa. Les associacions de pares i mares (APIMAS), assemblees de professorat, delegats i associacions d'alumnes, treballaren conjuntament per realitzar assemblees de debat sobre la realitat de cada centre i sobre l'educació a Les Illes; llegir i aprovar un manifest unitari; compartir moments d'esbarjo i en alguns pobles, treure al carrer la denúncia sobre l'estat de l'educació.

La comunitat educativa és una paraula contínuament emprada en els documents oficials que tracten d'educació. En els consells escolars de centre, aquesta comunitat té un marc formal de concreció. Els consells tenen un component majoritari del professorat i direcció, però a la vegada hi ha els representants dels pares i mares, del personal no docent, de l'administració local i a secundària dels alumnes. Són fins ara, la màxima autoritat del centre, i malgrat les seves limitacions, un espai de trobada i coordinació del que s'anomena comunitat educativa.

Que tots els sectors remen en la mateixa direcció no és una cosa fàcil d'aconseguir. La majoria de vegades, les propostes dels equips directius se segueixen de manera acrítica per la resta de components. A vegades hi ha friccions. Molts de cops el desconeixement de les normatives i la legislació, dur a la passivitat. I no sempre les hores en què es posen les reunions, afavoreix la correcta participació del sector de pares i mares. ■■■

La comunitat educativa dels centres formalment es reuneix, però no vol dir que els centres funcionin com una verdadera comunitat educativa. Per això el 28-n, també té el valor de demostrar, la potencialitat pedagògica d'aquelles comunitats educatives que se saben autorganitzar i aprenen a concentrar les seves forces. Definició clara dels objectius, programació dels actes, coordinació de les tasques, execució ben realitzada, responsabilitat i solidaritat de cada estament de la comunitat educativa, cura de comunicar el que es feia, imaginació i autonomia per trobar a cada lloc l'acció més adient.

El 28-n va crear una xarxa de confiança, complicitat, i fins i tot d'entusiasme, entre tots els components de la comunitat educativa

I el que és més important, l'aspecte subjectiu de voler enllestir conjuntament la defensa d'un model de qualitat per a l'educació pública. El 28-n va crear con mai s'havia vist, una xarxa de confiança, complicitat, i fins i tot d'entusiasme, entre tots els components de la comunitat educativa. Hi havia el sentiment sincer que aquesta vegada tots remaven voluntàriament en la mateixa direcció i a més, estàvem contents de fer-ho. I perquè l'acció no fos una flor d'estiu, a molts de centres es crearen unes comissions conjuntes de professorat, de pares i mares i d'alumnes en el cas de secundària, per donar continuïtat a aquestes formes democràtiques d'autorganització de la comunitat educativa. Bona part de l'èxit de les altres accions que s'organitzaren el 13 de desembre, ve de l'existència i l'experiència d'aquestes comissions sorgides arran del 28-n.

La plataforma CRIDA, va ser l'instrument que va permetre estendre la idea, la proposta, la coordinació i la difusió del 28-n. Una plataforma de treball transversal i de confluència de tots els sectors educatius. Una plataforma en la que la Federació d'Associacions de Pares i Mares de Mallorca (FAPA) hi va col·laborar des de el primer moment i ha sabut trobar els aspectes d'aprenentatge, complementarietat i d'aportació pròpia, que han beneficiat al conjunt del moviment educatiu. També els sindicats de l'ensenyament han acabat trobant el seu espai d'aportació i cooperació amb la CRIDA, fet que ens ha beneficiat a tots. Una altra bona notícia d'aquesta experiència del 28-n, és que s'han constituït més associacions d'estudiants, els sindicats d'estudiants s'han fet més presents i les estructures de delegats s'han vist més reconegudes.

Els atacs a l'educació pública s'estan incrementant tan a nivell estatal com en l'autonòmic. La LOMCE promoguda per l'inefable Wert; els decrets sobre el trilingüisme en els centres; el decret sobre l'autoritat dels professors i els símbols en el centres educatius, estan dintre l'escalada de follia ideològica que el PP vol implantar al sistema educatiu. S'acompanyen a més, amb mesures d'amenaques, traves burocràtiques, repressions selectives, impediments "administratius" a la llibertat d'expressió, de reunió i de manifestació.

Sembla que tindriem motius més que sobrats per que ens entrés el desànim i la depressió. No obstant el 28-n i després el 13-d, han mostrat que les comunitats educatives no es resignen. Es cert que hi ha una voluntat de lluita i d'oposició a uns lleis arbitràries i injustes. Però el nou clima sorgit amb l'autoconsciència de que hi ha una incipient comunitat educativa que a'autorganitza, permet a aquesta voluntat, albirar també un horitzó d'esperança.

I és que amb el 28-n no tan sols s'ha encertat amb la tecla per fer una bona acció de resistència. S'ha obert la clau per posar les bases de futur per una nova educació. Autorganitzar la participació de la comunitat educativa, és necessari per fer front als atacs brutals que estam sofrint. Però encara es més important per començar a construir de debò l'educació que realment necessitam. Sempre trobarem retxilleres per crear l'estil d'educació que fa falta als nostres fills i filles. I malgrat pugui semblar que el nostre treball no tindrà profit, pensem que som com la força de l'aigua que se va acumulant sobre la pared d'una resclosa. Quan més lleis repressives facin per aguantar la nostra força, més enclotxes acabaran sortint als seus murs ideològics. Perquè els seus materials rovellats, no poden frenar l'acció corrosiva del pensament democràtic i de l'autorganització responsable de la comunitat educativa **F**

l'entrevista

MARIA BONNÍN CORTÉS,

és una dona que reuneix, en la mateixa persona, moltes de les característiques de les lluitadores polítiques i socials de l'època de la transició a les Illes. Com moltes d'elles, segueix encara activa i lluitant per aquells valors democràtics i socials. A la vegada, la seva singularitat aporta un valor afegit d'aprenentatge i auto-esforç, que és important que coneguim les noves generacions, ja que també ens animen i ajuden a afrontar els durs reptes actuals.

L'AM.- Maria, vares néixer...

M.B.- A Palma l'any 1944, en el carrer de Sant Miquel. Mon pare treballava a la Banca March. Som nou germans; jo som la que fa tres i la major de les nines. Això ha marcat la meua vida. Em va tocar de ple el rol de la dona d'aquells temps: dur la casa.

L'AM.- Estudis...

MB.- Arrel d'una malaltia de ma mare vaig haver de deixar l'escola als 14 anys i dedicar-me a les tasques de la casa. Tenia els estudis bàsics. Això sí em feren estudiar piano (en aquell temps les nines o estudiaven piano o "labores") i, encara que no em sentia cridada a ser pianista, vaig aprovar els vuit cursos amb bones notes i vaig treure el títol. La meua tia era monja i professora de piano, i això també va ajudar a que pogués estudiar. Més tard vaig treure el Certificat d'Estudis.

Als devuit anys vaig fer el Batxillerat Nocturn i després vaig entrar a l'Escola d'Hoteleria que pertanyia a l'Organització Sindical de Balears (antics Sindicats Verticals). Vaig treure el títol de Sub-governanta, que era equivalent a FP1. Tot seguit, durant dos cursos, vaig donar classes de sub-governanta. Era un "paripé"; pràcticament no hi havia alumnes, ningú estudiava. Per això vaig decidir posar-me a treballar als hotels.

L'AM.- Potser hi ha tres grans trets que definirien la teua personalitat: feminista, creient i sindicalista. T'hi sentiries còmoda en aquesta definició?

M.B.- Són tres qualificatius que marquen grans espais de les meves vivències, efectivament.

L'AM.- Feminista...

M.B.- Em va marcar molt la meua experiència familiar; ésser la germana major de nou germans, em va fer pegar un bot de la infantesa a l'adulesa. No vaig experimentar l'adolescència. De cop i volta vaig quedar constituïda en dona adulta i amb el rol de dona de la casa, ben determinat al servei

del meu pare, germans i germanes. Aquestes eren més petites i era normal que l'exigència es centrés en mi. Durant uns anys vaig tenir l'ajuda d'una dona per a compartir aquestes tasques de casa. Record que em rebel·lava que els mascles de la casa no ajudessin a les tasques de la casa. Vaig experimentar la subordinació de la dona a la casa i la dependència dels germans i germanes. Això em va despertar una lluita de sentiments oposats (desig de justícia – rebel·lia front a la injustícia). Ara ho sé definir, llavors no. Amb el temps vaig anar descobrint la importància de la dona; a partir de la seva marginació, també dins l'Església (on no hi pintava una regadora). A aquesta presa de consciència també hi va ajudar un grups de dones amb les que em reunia.

L'AM.- Creient...

M.B.- La dimensió creient la vaig rebre de l'educació familiar (una família "apostòlica, romana") i de l'escola amb la normalitat d'aquells temps. De més gran, als dèset anys, vaig pertànyer al Club Avante, de la Parròquia de Sant Miquel. Allà, a més de les activitats d'un club juvenil, hi havia el vicari, mossèn Pere Barceló, un home de mentalitat oberta, sociòleg, que va crear un grup dels que s'anomenaven "moviments especialitzats" (JIC, Joventut Independent Catòlica). Eren els anys del Concili Vaticà Segon, plens d'aires de renovació. Com a mètode de formació i creixement personal utilitzaven la "revisió de vida" (veure, jutjar i actuar). Vaig arribar a ser la responsable de la JIC Joventut Independent Catòlica; pens que tenc dots d'organitzadora i facilitat de relació i això em dugué a aquesta responsabilitat. ■■■

Tot seguit, a partir de 1965, vaig conèixer un grup de dones creients (encara no eren les creients i feministes d'avui) que m'ajudaren a descobrir el compromís creient dins la societat, aprofundir en el paper de la dona dins la societat i dins l'Església, a optar per una societat més justa i pels més desfavorits. M'aportaren molta documentació i molta formació.

M'ensenyaren a cercar i donar respostes als reptes que presentava la realitat. Aquest grup va ser decisiu per optar per l'hoteleria com a mitjà de vida i de compromís amb el món del treball. Elles han marcat molt especialment la trajectòria de la meua vida.

L'AM.- Sindicalista...

M.B.- Quan vaig sortir de l'Escola d'Hoteleria (durant els dos cursos ja havíem fet pràctiques) i una d'elles va ser a l'Hotel Ondina, de S'Arenal. Hi vaig treballar de governanta, era un hotel petit. Aquells tres mesos de lluita interna per a fer complir a les cambres de pisos les normes que des de la direcció m'imposaven: ritme de feina, dies lliures i baixes sense cobrir, condicions de treball, etc. I jo les havia de fer complir. Em varen fer veure clar que no podia estar bé a la vegada amb els treballadors i amb els empresaris. Aquesta vivència en va dur a optar per a treballar de cambrera de pisos. Em vaig veure incapaç de participar en la injustícia i l'explotació.

L'any 1970 vaig entrar a l'Hotel Bellver com a treballadora fixa. Començaren els contactes amb Comissions Obreres; en aquells moments hi havia molt poca cosa (record a Pep Vilchez i crec que en Domingo, que treballava a S'Arenal). A l'Hotel Bellver, l'any 73, és on vàrem fer la primera lluita sindical organitzada. Varen ser tres mesos de treball en baix rendiment, reivindicàvem que les cambres de pisos cobréssem el mateix que els cambrers i les cambres que servien al menjador. A mi i a una companya ens tiraren al carrer. A Magistratura vàrem perdre. Després vàrem recórrer a Madrid, al Tribunal Suprem. La sentència va absoldre la meua companya i a mi em declararen culpable, perquè em consideraren la instigadora (de fet ho havia estat!).

Després, amb altres companys i companyes que treballaven a l'hoteleria, vaig estar a USO, no gaire temps, quan aquest sindicat estava format per cristians d'esquerra i molt defensors de l'autogestió obrera a les empreses; hi vaig rebre molta formació.

Després es va crear el ASUDTH, fruit d'una assemblea i amb la pretensió de fer un sindicat únic a partir de les estructures de l'antic aparell sindical. El 1977 quan se proposà que ens incorporéssim a UGT vaig quedar a USO com a presidenta fins el congrés de USO a nivell d'estat, que es va fer a Castelldefels. Arrel de com es va desenvolupar el congrés vaig deixar el sindicat.

A causa de la lluita de l'Hotel Bellver formava part de les llistes negres d'hoteleria. Dos anys d'atur cercant i sense trobar feina. Durava dos dies, fins que em reconeixien. L'any 1975 vaig fer feina a l'Hotel Valparaíso un any i mig. Fèiem vuit hores i mitja de feina i les dones en cobràvem vuit, aquest va ser el motiu de l'acomiadament; per reivindicar-ho com a Enllaç Sindical. El comitè d'empresa estava format per el xef, el cap de recepció, el director i jo. Els indignava que una dona formàs part del comitè i no podien consentir que una dona i, a més a més cambrera de pisos, sabés més que ells en temes de drets i justícia laboral.

També vaig ésser vocal i presidenta del Jurat de l'Agrupació Provincial de Pisos de les UTTs.

Quan em tragueren del Valparaíso, a mitjans del 1976, se'm tancaren totes les portes. Aquesta situació m'obligà a plantejar-me canviar de professió. Vaig estar sense feina un grapat d'anys que vaig aprofitar per a treure el títol d'Auxiliar d'Infermeria.

L'any 1981 vaig entrar per a fer substitucions a Son Dureta, on hi vaig quedar fixa l'any 82. Durant uns anys vaig formar part de la Junta de Personal per Comissions Obreres com alliberada. L'any 1995 em passaren a El Carme, ja deslligada de Comissions. L'any 2000 em donaren la jubilació per invalidesa.

L'AM.- També fas participació política...

M.B.- La meua primera militància política va ser a Bandera Roja l'any 1972. Després férem la fusió amb el PCE l'any 1974. L'any 1975 vaig anar-me amb el PSI. A les primeres eleccions democràtiques vaig ésser la tercera de la llista de la coalició PSP (Partit Socialista Popular de Tierno Galván)- PSI (Partit Socialista de les Illes). Volien posar una dona i ho vaig acceptar admetent el caràcter contradictori i una mica instrumental de la proposta; n'era ben conscient. Vaig viure amb sofriment les convulsions que sacsejaren els partits durant aquells anys.

Sovint m'he sentida "utilitzada" a l'hora de l'elaboració de les llistes electorals, però no m'importava ja que donava més importància al fet que hi participassin més dones i, si l'organització pensava que jo podria aportar més vots, em semblava bé. L'any 1978 deix el partit, quan una part important del mateix s'incorpora al PSOE. No vaig militar a cap partit fins l'any 1985. La consciència sindical em duqué al compromís polític. L'any 1986, quan es fundà Esquerra Unida, m'hi vaig incorporar. Hi vaig seguir militant fins que no m'agradaren les seves formes internes de funcionar i vaig participar en tot el procés que ha acabat en la creació d'IniciativaVerds a on milit actualment. La lluita sindical i la política són parts diferenciades, però d'un sol cos.

L'AM.- I en la lluita veïnal...

M.B.- L'any 1999, a través d'unes companyes que havien participat en tota la lluita del barri on vivia, em vaig ficar a l'Associació de Veïnats del Puig de Sant Pere, un barri de característiques molt peculiars on hi viu tot tipus de gent. Vaig mantenir-hi una militància activa fins el 2006. La lluita per defensar la Plaça dels Pins com espai públic, com a model de plaça mediterrània i com a símbol va ésser molt important. Va demostrar la força de la participació veïnal i promogué la solidaritat de mols ciutadans. També va ésser , i encara ho és, molt important la lluita contra el renou.

L'AM.- Parla'ns de "Mar 6"

M.B.- Na Maena Juan va donar aquest pis amb una finalitat social. En un primer moment era residència d'al·lotes estudiants de pobles. Després es convertí en residència per a cambres. Lloc de trobada i formació a tots els nivells: social, humà, polític... Es convertí en un punt de referència per a molta gent compromesa de Mallorca. Compromís obrer, compromís ciutadà i compromís religiós. Durant la clandestinitat va ser una finestra oberta al futur pel que lluitàvem. Un punt de trobada entre el món de l'Església i el moviment socio-polític de l'època. Encara ara és un punt de referència per a molts polítics que passaren per allà.

L'AM.-I, malgrat tot, no et cremes...

M.B.- Les derrotes et marquen. Una vegada feta la opció pels més desfavorits, resulta relativament fàcil donar la primera passa. Molt més difícil resulta assumir-ne les conseqüències posteriors. Passen persones, grups, et queden cicatrius... Vas relativitzant moltes coses. Però tenc la ferma convicció de què la nostra lluita aporta un granet d'arena a una societat que arribarà a ser d'una altra manera. És imprescindible canviar aquesta societat per una més humana, més justa i igualitària.

El moment més dur que he viscut potser sigui l'actual. Quan veus que moltes coses que havíem aconseguit i que ha suposat molt de sofriment es van perdent... Me comentes que som com una dona discreta però que sempre hi és i la trobes quan cal; bé, no m'agrada estar en primera fila, m'estim més la tercera, però som participativa i organitzadora. I procur mantenir la meva coherència.

Creients i feministes...

L'any 1997 es va crear aquest grup i es va constituir l'Associació Creients i Feministes com Associació Civil. La dimensió creient ha tengut i té un pes a la meua vida. En determinats moments l'Església institució va ésser motor de canvi; en aquest moment, com institució, no em diu res i manco quan és incapaç de posar-se al costat dels més desvalguts. No en parlem del paper de la dona dins aquesta institució. Sí que crec en el missatge i estil de vida d'un tal Jesús. El motiu principal que ens va dur a formar aquesta associació va ésser lluitar contra la discriminació per raó de gènere en les confessions religioses i en la societat, afavorir l'estudi i reflexió teològica i ètica, desproveïda de patriarcalisme, i lluitar amb altres col·lectius de dones i homes per aconseguir una societat més justa, pacífica, solidària, respectuosa amb el medi ambient i contra tot tipus de violència masclista. Pens que avui fan falta grups que lluitin junts contra totes les injustícies enfront de les dones. Tenim una tasca molt important per fer. **E**

En el local on realitzam l'entrevista ens falta un piano. Perquè aquesta dona, na Maria, té una gran sensibilitat per la música, encara que digui que no té gaire habilitats, i darrera una militant lluitadora i resistent s'hi amaga una tendresa digna d'una altra entrevista. Gràcies, Maria.

Que torna Berlusconi!

Miquel Àngel Maria

Professor i articulista

www.miquelmaria.cat

El cap de setmana abans de Nadal, el president italià Giorgio Napolitano va dissoldre el Parlament i va convocar eleccions. El detonant d'aquest nou episodi d'instabilitat, consumat amb la dimissió del primer ministre Mario Monti, ha estat la retirada del suport parlamentari que li garantia el partit de Berlusconi, el Poble de la Llibertat. Recordem que Berlusconi havia anunciat la seva intenció de tornar a presentar-se a les eleccions, i que per no fer-ho s'havia de complir una condició: que Monti acceptés ser el líder de tots els moderats, és a dir, una coalició de tot el centre-dreta. Salta a la vista que Berlusconi pretenia que Monti fos la cara visible d'un *holding* que, en realitat, dirigiria i controlaria *il Cavaliere*. Com que Monti no es va avenir a aquesta maniobra —però ja veurem com acaba tot plegat—, Berlusconi ha precipitat l'enderrossall.

Mario Monti va ser el recanvi tecnocràtic de Berlusconi, imposat per la Unió Europea, després que Merkel i el nucli dur de Brussel·les perdessin la confiança en el *Cavaliere*. Durant dues dècades, Berlusconi ha representat el triomf de l'antipolítica —després en parlaré—, però la intervenció d'Europa no va ser per restaurar la normalitat política, sinó per consolidar un estat d'excepció democràtica: Monti no és un tècnic neutral, sinó un personatge estretament lligat a l'establishment financer. El seu nomenament s'explica com a mesura per aplacar la còlera dels mercats. La filiació de Monti amb les estructures del poder econòmic no són un rumor ni una interpretació, sinó una evidència avalada per la seva biografia: assessor internacional de Goldman Sachs, membre del consell assessor de Coca-Cola, primer president de Bruegel —el potentíssim *think tank* econòmic-empresarial europeu—, expresident europeu de l'organització internacional privada «Comissió Trilateral», membre destacat de l'influent Grup Bilderberg... La conclusió és òbvia: Mario Monti no és un tecnòcrata asèptic elegit per administrar un país en benefici dels seus ciutadans i d'acord amb la seva voluntat democràtica, sinó un alfil designat per prendre el control de tot un estat i regir-lo d'acord amb els interessos dels lobbies de l'ortodòxia econòmica.

Fixem-nos que la paradoxa és fenomenal: l'antipolítica que representava Berlusconi no ha estat substituïda per la política, sinó per la tecnocràcia econòmica-empresarial; en canvi, qui s'endua la pallissa pels plats trencats... són la política i els polítics!

El cas italià és paradigmàtic del que succeeix també a l'estat espanyol i a tots els països més durament colpejats per la crisi: els governants han enterrat la política i l'han substituïda per la gestió dels interessos dels poders econòmics a gran escala; els polítics han deixat de ser polítics, homes i dones de la polis, representants de la ciutadania, per convertir-se en delegats de les principals corporacions financeres; els lideratges dels grans partits ja no tenen la finalitat de complir un programa polític: la seva funció és donar satisfacció a qui els paga, que en l'argot corrent significa prendre les famoses decisions correctes, difícils però necessàries, sense alternatives, exercir la responsabilitat, etc.

Idò bé: davant aquest panorama, molta gent no es rebel·la contra la desaparició de la política... sinó contra la política! La política i els polítics en el sentit més propi i noble d'aquestes paraules, són les víctimes de la perversió del sistema, i en canvi són acusats de ser la causa de tots els mals. Necessitam una altra manera de fer política, és evident, però no la seva desaparició. Allò que fa més falta és el retorn de la Política en majúscules, necessitam més que mai la responsabilització col·lectiva i democràtica per agafar les regnes dels afers que són de tots i reorientar-los a favor del bé comú. ■■■

Per açò és tan perillosa l'emergència del discurs antipolític. I és encara més preocupant quan observem que fins i tot en el caliu dels nous moviments socials nascuts en el caliu de les protestes contra les retallades, el discurs antipolític guanya acceptació. Aquest estat d'opinió facilita que els qui estan més interessats a enterrar la política, no per tornar el poder als ciutadans sinó ben bé pel contrari, ens puguin donar gat per llebre: els governants autonòmics del PP són els capdavanters en les retallades polítiques; a Castilla-La Mancha han retallat el salari dels diputats, i els barons del PP arreu de l'estat pretenen reduir el nombre de diputats dels parlaments autonòmics. No els sembla sospitosos? No es demanen vostès què hi ha darrere aquestes mesures?

La regeneració de la política passa per la participació efectiva de les comunitats locals en la presa de decisions

La paradoxa deriva en estupor en observar que aquest biaix de l'opinió pública troba acceptació entre els polítics que més han fet per enterrar la política, per desconnectar-la de la participació ciutadana i convertir-la en un instrument captiu de domini ideològic al servei d'uns interessos molt específics, estretament lligats al poder econòmic: al poder dels seus propis negocis, com seria el cas de Berlusconi, o dels negocis de l'entramat al qual serveixen, com és el cas de José María Aznar. Fixem-nos que Berlusconi i Aznar comparteixen dues característiques no poc rellevants.

En primer lloc, són dos expresidents de govern que, després d'haver marxat, continuen manejant des de l'ombra els fils de la majoria governant. Havien marxat realment? Sembla que no. Berlusconi, a través dels diputats del seu 'Poble de la Llibertat', ha estat, mentre li ha interessat, la garantia d'estabilitat del govern de Monti; Aznar, a través de la FAES, funciona com un oracle: allò que diu o proposa acaba fent-se realitat a través dels peons del govern de Rajoy.

La segona característica comuna és que tant Berlusconi com Aznar assumeixen com a propi el discurs antipolític, una posició que els agermana amb aquella patèticament famosa cita de Franco: «hagan como yo: no se metan en política».

Berlusconi ho ha fet sistemàticament des de la seva entrada en política, l'any 1994, amb la fundació del partit «Forza Italia», que va plantejar precisament com un moviment social per acabar «amb els polítics». José María Aznar, a mesura que el discurs antipolític ha anat fent forat dins la societat espanyola ha anat fent seu aquest discurs d'una manera cada vegada més inequívoca. El passat 2 de desembre ho va fer explícit: «los políticos se han convertido en un problema grave para el país».

La tornada de Berlusconi a l'escena política en primera línia no representa cap canvi substancial, és una simple variació estratègica. Com si Aznar digués que torna a presentar-se a les eleccions: en ambdós casos, és possible que encara hi sortíssim guanyant, perquè l'adversari val més tenir-lo de cara que no maquinant entre bastidors.

És el moment, idò, de reclamar i reivindicar el retorn de la política. Tant a nivell global com en el més petit àmbit local, la dignificació de la política és una condició sine qua non de la supervivència de la democràcia i de la seva regeneració. A nivell global, ja veim el que passa: la lliure circulació de capitals sense el contrapès d'una governança política mundial causa estralls. El preu de la desigualtat, tal com l'anomena Joseph Stiglitz, és que l'1% de la població mundial acumula el 99% dels recursos del planeta, i la falta d'una governança mundial manté inalterats els mecanismes que perpetuen aquest desequilibri.

I en l'àmbit local? Consider que el concepte clau per tornar a la política, per sortir de l'impasse i el bloqueig institucional generat per la crisi del deute i la insuficiència pressupostària, és l'apoderament local. La regeneració de la política passa per la participació efectiva de les comunitats locals en la presa de decisions, i açò requereix un devesall de creativitat per transformar els mecanismes de participació establerts, en bona part esclerotitzats, massa burocràtics i formalistes, en espais on la participació sigui real i efectiva.

Però aquest seria ja un altre tema, lluny de la reflexió que m'he plantejat per aquest article. Al capdavant, l'únic que pretenia era nedar contra corrent: quan el clam contra la política i els polítics és més fort que mai, voldria esgargamellar-me per demanar més política i més polítics.

Contra la indecència, la paraula i la mirada

J. Jesús Camargo

Professor

Davant la indecència, la paraula. Davant la mediocritat i el despotisme de qui ens governa, paraules que esqueixin les mentides, l'horror, i la ignorància. I les paraules que devinguin i fruitin en mirades, silenci dels ulls que tot ho diuen, que esdevinguin ràbia i indignació, i que de forma urgent en reacció ferma i contundent han de desembocar.

Davant aquest atac a la llibertat de pensament de polítics servils amb els poders econòmic i eclesiàstic (que per cert, aquest últim, no ha patit cap tipus de retallada), amb la moral denigrant, per una banda, del déu-capital que ens corromp les consciències, i per l'altra banda amb la moral agre, pudent, i retrògrada dels servidors d'un déu que no respon...són poders que menyspreen i actuen amb violència contra la ciència, la cultura i el progrés.

Davant la llei del més fort, la força de les paraules...i les mirades...

Els polítics servils claudiquen davant els més grans hipòcrites i devenen súbdits de la indecència servil, de la ignorància, i s'enduen per davant tot intent d'anar més enllà, s'enduen per davant la cultura, l'art, l'empatia, el mirar-nos als ulls i trobar a l'altre com a resposta a la pregunta pel sentit de la nostra existència, ser en l'altre, ser l'altre. Aquest és el sentit de la nostra vida, ser en l'altre.

Poder despertar espurnes amb la nostra presència en la mirada de l'altre.

La mirada, com a resposta a l'eterna pregunta...qui som? La mirada de l'altre, perquè som a partir de qui ens mira, amb ulls nets, llegits, estimats, desitjats, sentits, enyorats, nascuts, il·luminats, plorats, viatjats, acaronats, ensucrats, dolços, curiosos, ...

I avui organitzacions, diputacions, conselleries, sectes, poders financers, ...sense ànima, però amb ànim de lucre, guien la nostra vida...la tecnocràcia catòlica-apostòlica envaeix els espais, aquells pocs espais que ens quedaven, l'escola pública, els instituts públics i la universitat pública. Les tradicions cegues, de les ombres dels temps pretèrits, obscurs, s'obrin pas i apaguen les espelmes de l'amor a la saviesa, a la curiositat i del pensar lliurement. Apaguen la intel·ligència que resisteix enfront al poder i a la seva violència feixista. Aquestes mesures retrògrades, perilloses, i de caire feixista posen en perill el civisme, l'empatia i la democràcia.

Així, la nova llei Educativa (LOMCE) que prepara el govern de dretes neoliberal i conservador que patim, i especialista en decrets llei, és un atac, sense precedents, a les arts i les humanitats. És un atemptat contra la presència del pensar, contra la llum que ens acarona l'ànima del pensament crític, que ens obri la ment, les idees, que capgira i estimula els dies i la imaginació que somia móns nous i diferents. I és un atac contra la llengua en que escric, penso i estim, condemnant-la a la desaparició.

Aquest avantprojecte maltracta la fragilitat de les nostres consciències que ja fa temps restaven en perill de mort pel verí del capitalisme neoliberal que ens han injectat en vena i ens encaminen cap a la desaparició d'una consciència crítica, que lluita contra l'ortodòxia, el fanatisme i el pensament únic; cap al final d'una consciència moral que ens ajuda a dibuixar i discernir entre el que és bo del que no ho és, del que és just del que és injust; també es dibuixa la inanició d'una consciència social que ens ajuda a saber-nos en societat, a ser a partir i amb els altres, articulant la capacitat de posar-se al lloc de l'altre, en el seu dolor, en el seu patiment i ens ajuda a ser conscients que el que donem ens ho donem, i el que no donem ens ho llevem a nosaltres mateixos.

A més ens encaminem a perdre la consciència històrica que ens ajuda a ser conscients del temps que ens precedeix, que ens fa i ens mira, que ens ensenya a no repetir els errors, a no caure en els errors passats, perquè som i fem història, perquè som artífexs, perquè som nosaltres qui articulem el present i el futur que es fa, i no ho han de fer per nosaltres els que ens volen mal. ■■■

El que pretenen aquests indecents que ens governen és crear individus sense pensament crític, que esdevinguin treballadors obedients que duguin a terme el que les elits financeres i polítiques desitgen pel seu propi interès. Si només ens centrem en l'interès econòmic com a fi en sí mateix i només perseguim els diners pels diners, això ens durà, inevitable i malauradament a veure i percebre els demés com a objectes, no com a éssers humans i finalitats en sí mateixes. Perquè els diners s'han convertit en la finalitat en sí mateixa, aquest és el gran error del nostre caire del temps que vivim i fem. Lo econòmic ha de ser un mitjà per aconseguir un fi més humà, no pot ser una finalitat en sí.

Enfront a aquesta moral obtusa de capellans i polítics servils, i tecnòcrates que només saben de números, art i literatura precisem. Aquests tresors, l'art i la literatura els hi fan por als poderosos perquè generen el cultiu, la recerca, l'ètica i la comprensió enfront a les morals obscures i obtuses que ells segreguen.

L'art i la literatura, la filosofia i l'ètica ens ajuden a reconèixer a l'altre, a fomentar la deferència, l'empatia i la lluita contra la desigualtat perquè ens fan ser capaços de posar-nos en el lloc de l'altre, tenint-lo en compte com a finalitat en sí i no com a un mitjà per aconseguir un benefici econòmic. L'art i la literatura ens duen a interessar-nos pels altres i els seus instants, pels seus racons de vida, pel seu dolor i la seva felicitat. L'art i la literatura per qüestionar-nos la veritat que ens vénen prefabricada. L'art i la literatura per reflexionar sobre la mort, l'amor, els desitjos, les preguntes, les mentides, la veritat, les malalties, les passions, la vida... Art i literatura per exercir un judici crític davant els qui ens mal governen i mal gestionen la vida, la res pública.

Aquesta indecència i menyspreu dels que governen esdevenen un perill per a la construcció d'una societat vertaderament humana, lliure i democràtica.

Si claudiquem davant aquestes mesures, estarem condemnats a renunciar, en definitiva, a allò que ens fa vertaderament humans, allò que perfila l'essència del que som. És a dir, si claudiquem correm el perill de que s'apaguin la paraula i la mirada. **F**

altres veus

Reflexió sobre la proposta de Gallardón, que els partits polítics i sindicats puguin ser condemnats penalment

Salvador Colomé i Costa
Santa Margalida

El dia 31 d'octubre d'enguany, el Ministre de Justícia, Ruiz-Gallardón, va anunciar que el Govern de l'Estat estava estudiant la derogació de l'excepció legal que exclou els partits polítics i sindicats del règim penal de les persones jurídiques en l'apartat cinquè de l'article 31 bis del Codi Penal.

En primer lloc anem a llegir què diu aquest apartat que es vol derogar:

*“Las disposiciones relativas a la responsabilidad penal de las personas jurídicas no serán aplicables al Estado, a las Administraciones Públicas territoriales e institucionales, a los Organismos Reguladores, las Agencias y Entidades Públicas Empresariales, a los **partidos políticos y sindicatos**, a las organizaciones internacionales de derecho público, ni a aquellas otras que ejerzan potestades públicas de soberanía, administrativas o cuando se trate de Sociedades mercantiles Estatales que ejecuten políticas públicas o presten servicios de interés económico general.*”

En estos supuestos, los órganos jurisdiccionales podrán efectuar declaración de responsabilidad penal en el caso de que aprecien que se trata de una forma jurídica creada por sus promotores, fundadores, administradores o representantes con el propósito de eludir una eventual responsabilidad penal.”

Si llegim l'apartat primer d'aquest mateix article del Codi Penal, veurem que diu:

“En los supuestos previstos en este Código, las personas jurídicas serán penalmente responsables de los delitos cometidos en nombre o por cuenta de las mismas, y en su provecho, por sus representantes legales y administradores de hecho o de derecho.”

En los mismos supuestos, las personas jurídicas serán también penalmente responsables de los delitos cometidos, en el ejercicio de actividades sociales y por cuenta y provecho de las mismas, por quienes, estando sometidos a la autoridad de las personas físicas mencionadas en el párrafo anterior, han podido realizar los hechos por no haberse ejercido sobre ellos el debido control atendidas las concretas circunstancias del caso.”

Resumint significa que segons l'apartat primer de l'article 31 bis del Codi Penal, si una persona actuant en nom d'una empresa o entitat no inclosa en l'apartat cinquè es considera que ha actuat botant-se la legalitat i és constitutiu de delictes, automàticament l'empresa o entitat serà penalment responsable del mateix delictes i la justícia podrà dictaminar sentència, també, contra l'empresa o entitat.

Reflexió

Fins ara, si un membre d'un partit polític o sindicat era acusat d'algun delictes comès, el partit polític o sindicat no en sortia perjudicat penalment ja que quedava exclòs automàticament per l'apartat cinquè de l'article 31 bis del Codi Penal.

Efectivament. Ho hem estat veient en els casos de finançament il·legal d'alguns partits on s'han acusat i s'han dictat sentències només contra persones i no contra els partits on pertanyien. També s'han dictat sentències contra membres de sindicats que han actuat il·legalment en moments de vagues però els sindicats on pertanyien no han estat responsables, d'acord amb el mateix apartat.

Aquesta excepció que es preveu en el Codi Penal és lògica tenint en compte que l'actuació il·legal d'una persona membre d'un partit polític o sindicat no ha de repercutir penalment contra aquells ja que tenen els seus règims interns per aplicar els correctius als seus membres que actuïn de manera il·legal i/o que perjudiquin els seus interessos i imatge. També s'ha de tenir en compte el règim polític que tenim i que tant els partits polítics com els sindicats són la base de la democràcia. En tot cas el què s'hauria d'exigir a una organització política o sindical és un control intern de les persones que els representen o tenen cura de les seves finances.

Si es duu a terme aquesta proposta del Ministre de Justícia, Ruiz-Gallardón, pot canviar radicalment el tractament dels partits polítics i sindicats per part de la justícia i es pot caure en un escenari similar al que existeix amb la Llei de Partits malgrat aquesta proposta s'argumenti que es fa per tal que la societat no percebi els partits i sindicats com alguna cosa diferent i emparats amb privilegis.

Efectivament. Tenim el cas d'actualitat de referèndums pel dret a l'autodeterminació que la Constitució no ho preveu i a més parla de la "indisoluble unidad del Estado". En el cas que un líder d'una formació política arribi a President d'una Comunitat Autònoma i convoqui un referèndum pel dret de decidir i l'Estat l'acusa de saltar-se la llei i aplica sentència, si es fa la modificació del Codi Penal que proposa el Ministre de Justícia, el partit a on pertany, també seria susceptible de ser sancionat penalment. Si la sentència al polític fos d'inhabilitació per exercir cap càrrec públic, es podria donar el cas que el partit polític fos sentenciat a la seva inhabilitació a presentar-se a eleccions per a la qual cosa seria com si es considerés il·legal. Aquesta situació es podria fer extensible als sindicats.

La modificació del Codi Penal en aquest sentit significaria que l'Estat, a través de la Justícia, a més de tenir la potestat de prohibir la fundació d'un partit basant-se en els supòsits de la Llei de Partits, també tindria la potestat de il·legalitzar partits i sindicats de trajectòria històrica a través del Codi Penal pel sol fet de caure en una il·legalitat concreta per un dels seus dirigents **F**

Els dits greixosos de Stalin

Miquel Àngel Llauger

Demian Bedni, poeta i amic de Lenin, bolxevic fervent, va caure en desgràcia a causa del seu amor als llibres. Va cometre la imprudència d'anotar al seu diari que no li agradava prestar llibres a Stalin perquè embrutava les pàgines amb l'empremta dels seus dits greixosos. El secretari de Bedni, desitjós de fer mèrits, va copiar el fragment i el va fer arribar al carnisser del Kremlin. Com a conseqüència, el poeta va viure uns anys en la misèria i va haver de vendre la seva biblioteca. L'anècdota és insignificant, si tenim en compte que Bedni va recuperar posicions de poeta oficial i si tenim en compte l'història brutal d'assassinats i deportacions massives de l'estalinisme. Però és molt il·lustrativa de l'atmosfera delirant d'aquesta variant, diguem-ne d'esquerres, del totalitarisme.

La història la conta Nadejda Mandelstam al seu llibre de memòries *Contra tota esperança*. És un episodi curiós, també, perquè els dits són un dels trets amb què Óssip Mandelstam descriu Stalin al poema satíric que li va dedicar: "Té unes mans amb els dits curts i grossos com cucs/escup mots com patacs encertats i feixucs./riu amb ull oliós d'escarabat/ brilla amb botes de cuir enllustrat" (traducció d'Helena Vidal). Mandelstam, un dels millors poetes russos del s.XX, va escriure el poema el 1933, conscient del risc que corria. La detenció li va arribar al cap de molts pocs mesos, quan no n'havia donat cap còpia escrita a ningú i només l'havia llegit a una dotzena de persones: al règim no se li escapa res. A la detenció li van seguir la deportació en un parell de fredes ciutats russes de províncies i la proscripció com a escriptor. Mandelstam, finalment, va morir el 1938 en un camp de concentració de trànsit, prop de Vladivostok. La seva vídua va servir sempre el seu llegat literari i humà, i va escriure, amb més de seixanta anys, aquest imponent llibre de records.

Contra tota esperança és, entre altres coses, una vivíssima descripció de l'anatomia patològica del totalitarisme. La delació multiplicada, la desconfiança universal que posa barreres entre els més propers, la por a ser pres per un confident i, al mateix temps, la interiorització d'aquest poder que intenta comandar sobre la fibra més íntima de cada personalitat: això és el totalitarisme. Nadejda Mandelstam ho viu i té la lucidesa de retratar-ho: "*Res no uneix tant la gent com el crim compartit: com més gran sigui el nombre de persones compromeses, implicades, tacades, com més gran sigui el nombre d'espies, traïdors i delators, més partidaris hi haurà de veure perdurar el règim un mil·lenni. I quan tothom sap que això passa, que 'et criden allà', la mateixa societat, la gent perd la capacitat de comunicar-se entre si, els lligams entre les persones es debiliten, cadascú es refugia al seu racó i calla. Aquí rau, precisament, l'incalculable avantatge dels poders*".

I té la lucidesa, a més, de desmuntar-nos un mite consolador: el de la dignitat, en els règims totalitaris, dels intel·lectuals. "*A l'hora de caure en la barbàrie els escriptors superaven tothom*": una frase esmolada, devastadora, certíssima. La societat literària de l'estalinisme, que és un dels elements centrals de *Contra tota esperança*, és una societat de buròcrates del totalitarisme. Óssip Mandelstam no s'hi va voler conformar i potser per això va escriure, el 1937, un poema que sabia que era l'equivalent d'una sentència de mort. **F**

Nadejda MANDELSTAM. *Contra tota esperança*
Traducció de Jaume Creus.
Pròleg de Joseph Brodsky.
Quaderns Crema, 2012

Treballadors, sindicalistes i clandestins

Històries orals del moviment obrer a les Balears 1930-1950

Lila Thomàs i Andreu
De l'Ateneu Pere Mascaró

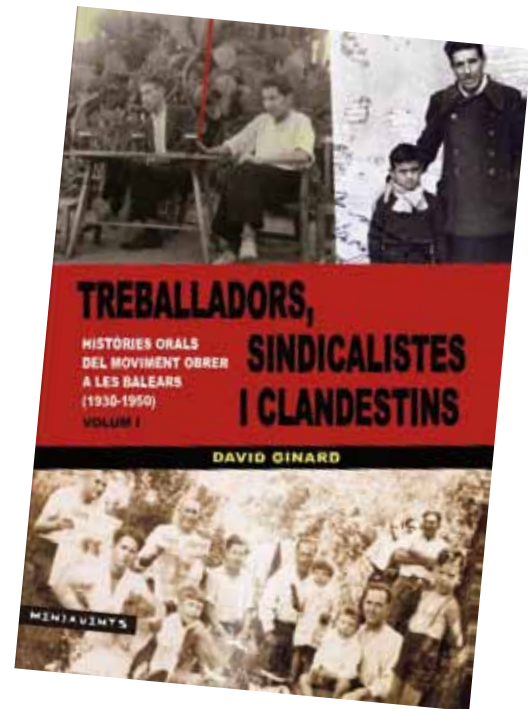
Al pròleg del llibre, l'autor David Ginard Féron ens diu:

El present volum aplega la transcripció d'un conjunt d'entrevistes enregistrades amb homes i dones, activistes polítics i socials que varen viure en la joventut i/o en l'edat adulta el període històric comprès entre la proclamació de la Segona República i el primer decenni de la dictadura franquista a les Illes Balears. Les converses foren realitzades entre 1989 i 1992 a diverses localitats de l'arxipèlag, de la Península Ibèrica i de Cuba. L'objectiu dels enregistraments era recopilar informació oral de testimonis directes d'aquells esdeveniments, dins el marc d'un projecte de recerca relatiu a la història del moviment obrer balear entre 1936 i 1948.

Per tant ens trobam amb una recopilació de quaranta entrevistes, de les quals quatre corresponen a dones, persones de les quatre illes, que visqueren el període històric dels anys trenta, la II República, l'aixecament militar, la Guerra Civil i les primeres dècades de la repressió franquista posterior.

En David Ginard també ens aclareix el mètode emprat:

Les entrevistes foren projectades des d'un plantejament, hegemònic des de fa molt de temps dins la historiografia política i social, que propugna la interacció i complementarietat de les fonts orals amb les escrites. Així, i malgrat el sentit equívoc que genera l'expressió història oral, el recull de testimonis no s'entén com una pràctica autònoma dins el quefer historiogràfic. Més aviat, es propugna un enfocament caracteritzat per la incorporació d'aquests materials en la reconstrucció del passat, amb un tractament metodològic específic, i entenent-los com una categoria més dins el conjunt de documents de tota mena amb què compta l'estudi del passat recent per a la seva interpretació. Com és sabut, el punt de referència bàsic –i del qual ens sentim, en certa manera, deutors– el constitueix la tasca desenvolupada a Gran Bretanya des del decenni dels cinquanta del segle XX pel moviment de la Workshop History.

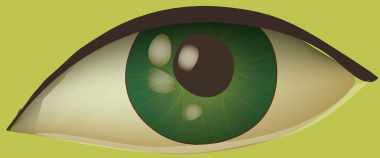

Aquest grup d'historiadors marxistes heterodoxos es va comprometre en el seu moment amb una recuperació de la història social de la classe obrera, que incloués elements tals com les condicions de vida, les relacions de gènere, els llenguatges, les cultures militants i les tradicions específiques; un ambiciós pla de treball que, difícilment, podia ser enllestit sense recórrer de manera molt singular a l'experiència vivencial dels testimonis directes. L'àmplia difusió a l'Europa continental de l'obra d'historiadors d'aquell corrent, com Paul Thompson –autor de l'emblemàtica guia The voice of the past (1978)–, contribuï a popularitzar l'ús d'aquesta tècnica, que es difongué a l'Estat espanyol sobretot arran de l'obra pionera de Ronald Fraser, Recuérdalo tú y recuérdalo a otros (1979).

És un llibre que recupera la veu de persones que visqueren aquells anys difícils, amb les seves paraules, una veu que ens conta, les dificultats, la misèria, les pors que dominaven els anys més negres de la postguerra.

Un llibre imprescindible per conèixer de primera mà els testimonis de tants lluitadors i lluitadores, la majoria ja desapareguts, que continuaren en la lluita per la democràcia, per recuperar les llibertats, a la vegada que lluitaven per una nova societat que pogués superar les injustícies, la pobresa, que vivien.

El llibre ha estat editat per Documenta Balear, en col·laboració amb l'Ateneu Pere Mascaró, a la seva col·lecció Menjavents núm.100. Està dedicat a l'amic Llorenç Noguera i Tomàs, un dels protagonistes. **F**

l'altra mirada

Número 13 - gener 2013

Por un 2013 FEMINISTA!

www.feministas.org - @CoordinadoraFem

Edita Ateneu Pere Mascaró

www.ateneuperemascaro.org
ateneu.peremascaro@gmail.com

Vols rebre la revista?

[Clica aquí i inscriu-te a L'Altra Mirada](#)